

Svoboda – původ

Rádl vyjádřil své pojetí svobody (v závěru Války Čechů s Němci) tak, že „svoboda není z tohoto světa, nýbrž předpokládá smysl poslání, kvůli němuž má člověk svoboden být“ (3868, s. 212). Pokusme se pečlivě analyzovat jednotlivé myšlenky, k nimž nás tyto formulace vedou. Především je tu před nás postavena otázka základní, totiž odkud se ona svoboda bere, není-li „z tohoto světa“; a s tím souvisí také potřeba bližšího vymezení, co to je ten tzv. „tento svět“ (zřejmě tedy bez svobody, pokud ona svoboda nepřichází „odjinud“ – a odkud?). Dále tu je to poněkud problematické slovo „předpokládá“: není-li svoboda z tohoto světa, pak ani onen předpoklad, totiž „smysl poslání“ nemůže být a není z tohoto světa. Můžeme však v takovém případě mluvit o „předpokladu“? A pokud ano, jak musíme změnit význam tohoto slova? Rádl také říká, že člověk má být svoboden; svoboda tedy náleží mezi ty „skutečnosti“, které „mají být“, tedy mezi skutečnosti, které jsou skutečnější než to, co „jest“. Zmíněný „tento svět“ je tedy zřejmě chápán jako to, co „jest“, zatímco to, co „má být“, nepochází ze světa jakožto z toho, co „jest“. A tak musíme nahlédnout, že druhým velkým problémem po onom první, totiž odkud se ona svoboda (a vůbec všechno to, co „má být“) bere, je problém „stávání se“. „nastávání“, „uskutečňování“, tj. přechod toho, co „má být“, v to, co „jest“. Místo svobody musíme proto hledat právě v onom „nastávání“ či „uskutečňování“, neboť svoboda, která ještě „není“ (tj. není nastalá, uskutečněná), vlastně ještě žádnou svobodou není, ale když už je uskutečněna, tak něco ztrácí, něčeho důležitého je zbavena, a vlastně svobodou už přestává být. Zároveň však platí, že ne každé „nastávání“ (Werden) už je uskutečňováním svobody, ale že může být také ztrácením svobody, míjením se se svobodou, nevyžitím možné svobody. Protože však je nsnadno obojí nějak integrovat v jedno pojetí, zdá se být nezbytným principiální rozlišení mezi svobodou jeho tzv. „možností“, které může být nevyužito, tj. která může zůstat neuskutečněna, a svobodou jako „posláním“, které ovšem není samo cílem, ale vede k dalšímu poslání, pro něž je ona svoboda jako „poslání“ pouhou cestou, prostředkem, nástrojem.

(Písek, 101126-1.)